

Schaktning i S:t Persgatan

Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning

Fornlämning S:t Johannes 96:1, stadslager
Gamla staden 1:2
Norrköpings stad
Norrköpings kommun
Östergötlands län
Östergötland

Fredric Wirbrand

Schaktning i S:t Persgatan

Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning

Fornlämning S:t Johannes 96:1, stadslager

Gamla staden 1:2

Norrköpings stad

Norrköpings kommun

Östergötlands län

Östergötland

Fredric Wirbrand

Denna rapport har framställts av ett företag
vars miljöledningssystem är certifierat enligt ISO 14001
av Svensk Certifiering Norden AB.

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård
Stora Gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
E-post: info@kmmmd.se

© Stiftelsen Kulturmiljövård 2020

Samtliga foton av Fredric Wirbrand.

Upphovsrätt, där inget annat anges, enligt Publik Licens 4.0 (CC BY)
<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

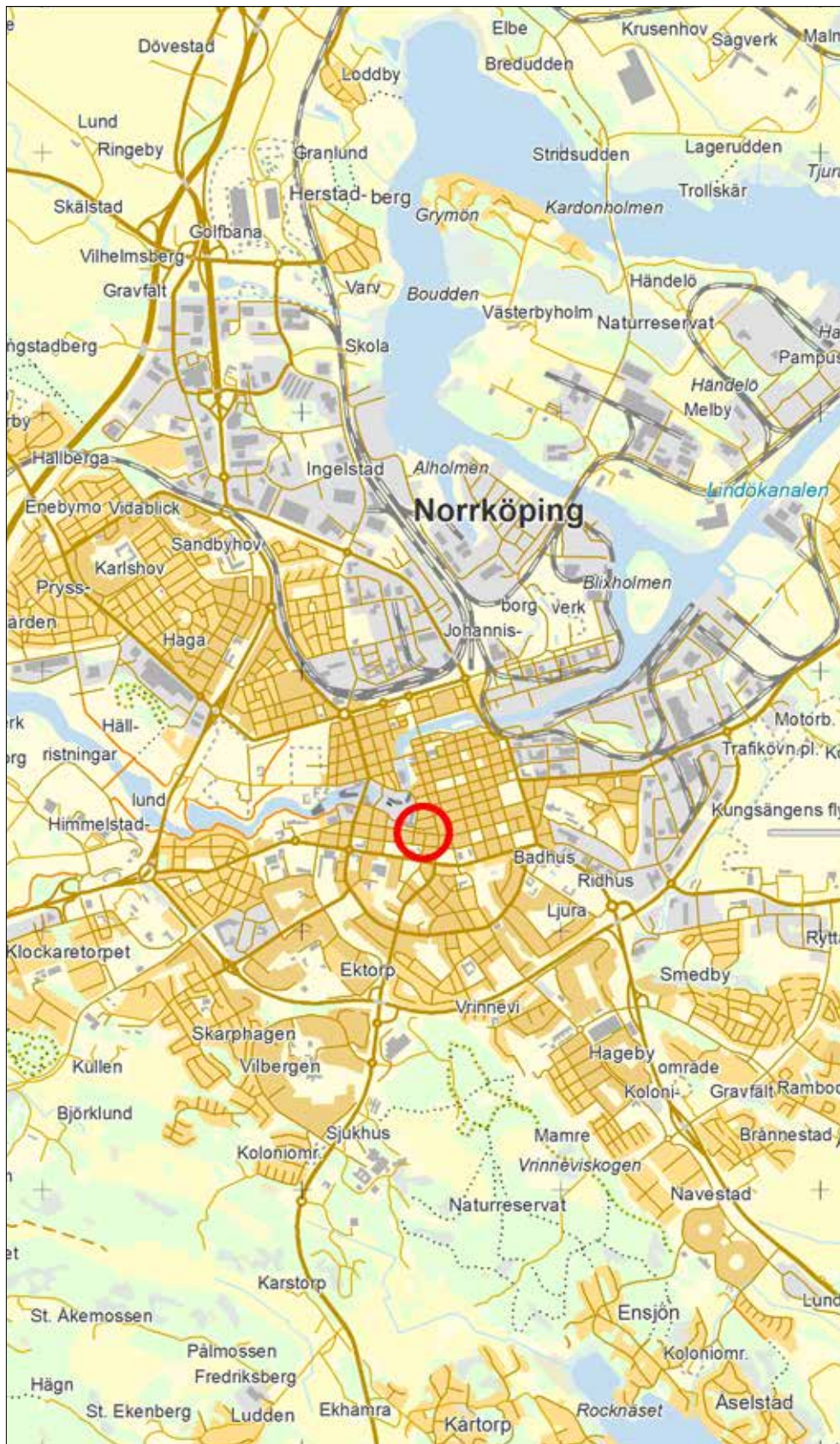
Lantmäteriets kartor omfattas inte av ovanstående licensiering.
Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Medgivande 828988.

ISBN 978-91-7453-836-6

Tryck: JustNu, Västerås 2020

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning	5
Syfte	5
Topografi och fornlämningsmiljö	7
Historisk bakgrund	7
Tidigare undersökningar	7
Metod och genomförande	9
Resultat och utvärdering	9
Referenser	10
Tekniska och administrativa uppgifter	11
Bilagor	12
Bilaga 1. Schakttabell	12

Figur 1. Undersökningsområdet markerat med en röd ring. Utdrag ur Terrängkartan. Skala 1:50 000.

Sammanfattning

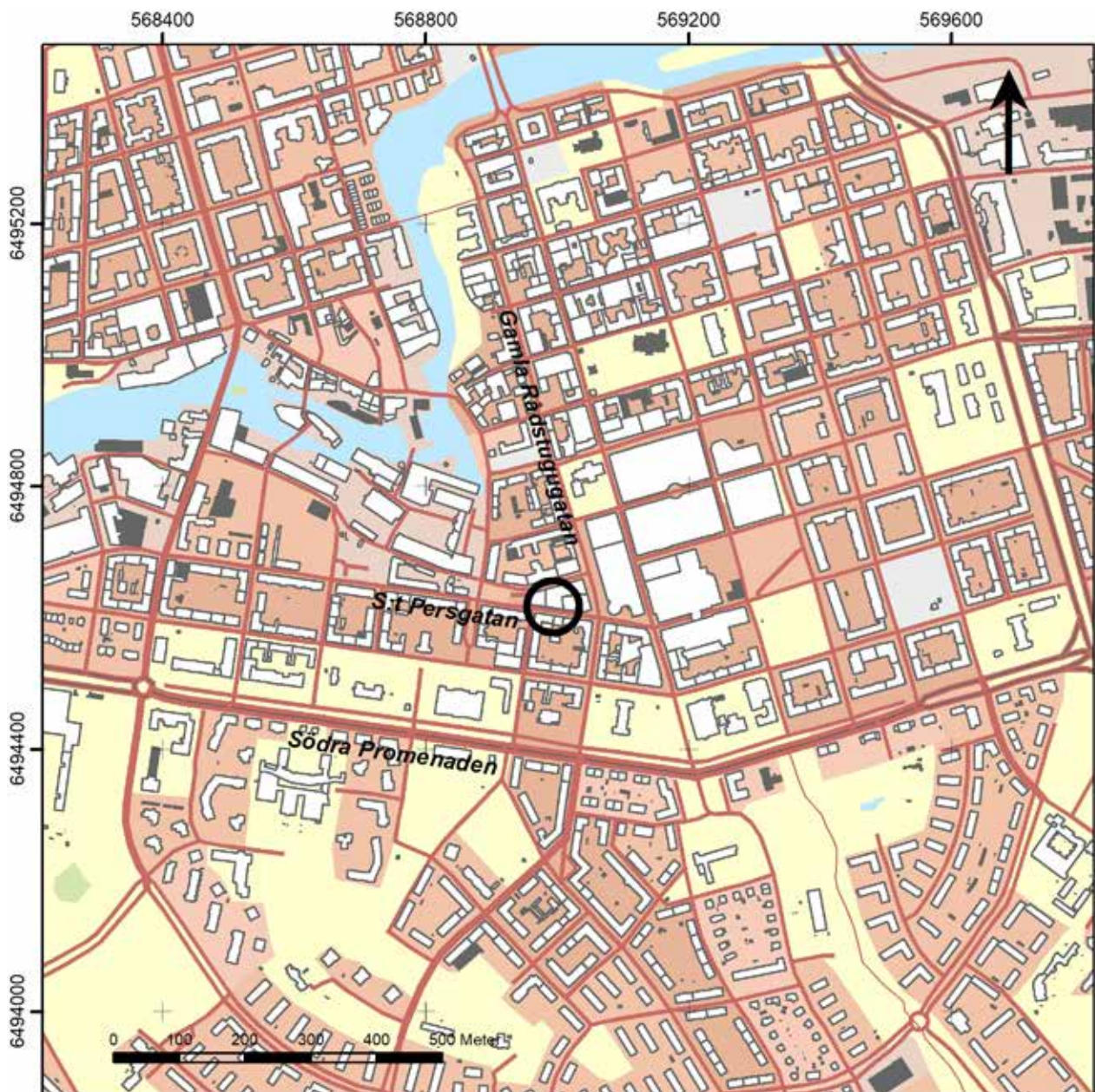
I samband med att Norrköpings kommun skulle sätta nya dagvattenbrunnar i S:t Persgatan i Norrköping gjorde Stiftelsen Kulturmiljövård (KM) en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning. Ingenting av antikvariskt intresse påträffades.

Inledning

I mars 2019 utförde Stiftelsen Kulturmiljövård (KM) en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning i samband med att Norrköpings kommun skulle sätta nya dagvattenbrunnar i S:t Persgatan i Norrköping. Den berörda ytan ligger inom fornlämningen S:t Johannes 96:1, Norrköpings stadslager. Den arkeologiska undersökningen beställdes och bekostades av Norrköpings kommun och utfördes efter beslut av Länsstyrelsen i Östergötlands län. Duncan Alexander var projektledare för den arkeologiska undersökningen. Fältarbetet utfördes av Fredric Wirbrand som också har skrivit denna rapport.

Syfte

Syftet med undersökningen var att i första hand tillse att fornlämning berördes i så liten omfattning som möjligt. Eventuella fornlämningar som framkom vid schaktningen skulle dokumenteras avseende karaktär och omfattning samt om möjligt dateras. Undersökningen genomfördes som en schaktningsövervakning under arbetets gång.

Figur 2. Undersökningsområdet markerat med en svart ring. Utdrag ur Fastighetskartan. Skala 1:10 000.

Topografi och fornlämningsmiljö

Historisk bakgrund

Norrköping fick stadsprivilegier under första hälften av 1300-talet, men stadens expansion kom att dröja till 1500-talets andra hälft då Gustav Vasa anlade en kungsgård, Norrköpings hus, och en utförselhamn. År 1613 anlade Johan III Johannisborg, ett residens med holländska förebilder. Under 1600-talet anlades även ett flertal industrier som kom att leda till en expansion av staden och under 1600-talet kom Norrköping att vara rikets andra stad storleksmässigt och även rikets ledande industristad. Under denna period växte planer fram på att ge staden ett tidsenligt vinkelrätt gatunät (Carlsson m.fl. 2014 och där anf. litt.). År 1655 brann staden ner och när den återuppbyggdes kunde planerna genomföras. Det var vid denna tid som S:t Persgatan fick sin nuvarande sträckning. Gatan löpte i öst–västlig riktning i det som då var Norrköpings södra utkant.

Tidigare undersökningar

Det har tidigare gjorts ett flertal undersökningar i S:t Persgatan och närområdet.

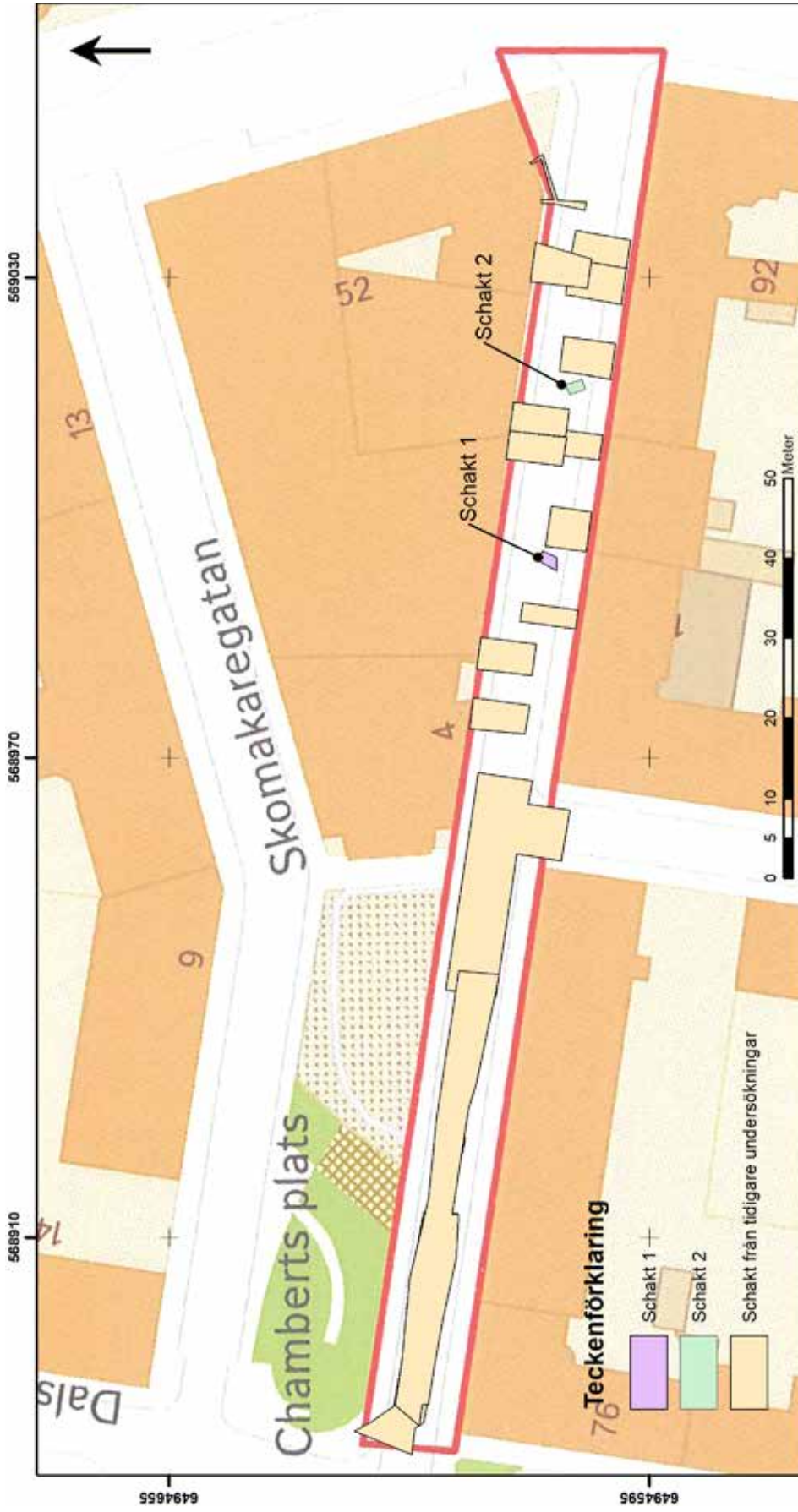
Vid en undersökning 1997–1998 i kvarteret Dalkarlen, strax väster om det aktuella området, hittades välbevarade lämningar av byggnader, gränder, tomter och anläggningar, de äldsta från senmedeltiden. Även spår efter 1600-talets industriproduktion påträffades, däribland en byggnad som tolkades som en smedja samt en tomt som verkade ha använts för läderhantverk (Hållans & Tagesson 1999).

Under perioden 1999–2000 genomfördes en undersökning i kvarteret Konstantinopel norr om S:t Persgatan. Då hittades lämningar från perioden 1350–1600, med spår av djurhållning, hantverk och sporadisk bebyggelse från den äldsta tiden och stadsbebyggelse och tomtindelning från den yngre tiden (Karlsson m.fl. 2006).

Bebyggelse från 1600- och 1700-talen har även hittats öster om det aktuella området, när en förundersökning gjordes 2001 i kvarteret Diket (Menander 2001).

Våren 2003 gjordes en förundersökning i kvarteret Paraden, strax norr om S:t Persgatan. Där påträffades tecken på återkommande markberedning och utfyllnadsarbeten samt en del bebyggelse från 1300-talet till mitten av 1600-talet (Karlsson 2003).

Under 2018–2019 genomförde KM ett flertal undersökningar i S:t Persgatan, både vid Chamberts plats och längre österut mellan Bryggaregatan och Gamla Rådstugugatan (rapportarbete pågår). Då framkom lämningar av fler än tjugo olika byggnader, varav flera hade eldhärjats. Delar av en källare av sten och en av trä grävdes ut. Även rester av gator och gränder, samt tomter och ytor som har varit odlade påträffades. Av fyndmaterialet att döma var de flesta av lämningarna från 1600- och 1700-talen.

Figur 3. Undersökningens schakt i förhållande till KM:s tidigare schakt i S:t Persgatan. Skala 1:800.

Metod och genomförande

Från början var det planerat att undersökningen skulle bestå av åtta schakt på rad längs den södra sidan av S:t Persgatan, mellan Dalsgatan i väster och Gamla Rådstugugatan i öster. De fem västligaste som skulle grävas vid Chamberts plats mellan Dalsgatan och Bryggaregatan låg dock alla i ett gammalt schakt som grävdes av KM vid undersökningar 2018. Av de tre övriga, som låg mellan Bryggaregatan och Gamla Rådstugugatan, låg även det mittersta i ett gammalt undersökningsschakt. Vid dessa sex schakt behövdes därmed ingen schaktningsövervakning. Kvar fanns de två schakt som berördes av denna undersökning.

Det västliga av de två schakten (schakt 1) låg något öster om ingången till gravyrbutiken på S:t Persgatan 86, ungefär 3,9 meter från husväggen (figur 4). Det var $1,6 \times 1,1$ meter stort och gick i nord-sydlig riktning, och grävdes till 1 meters djup. Det östliga schaktet (schakt 2) låg något väster om ingången till S:t Persgatan 90, cirka 3,7 meter från husväggen (figur 5). Det var $1,7 \times 1,1$ meter stort och löpte i nordväst-sydöstlig riktning. Det var 0,9 meter djupt.

Båda schakten mättes in med RTK-GPS samt dokumenterades med text och foto.

Figur 4. Schakt 1 från nordöst.

Figur 5. Schakt 2 från nordväst.

Resultat och utvärdering

I båda schakten framkom endast moderna fyllnadsmassor. Inget av antikvariskt värde påträffades.

Undersökningen har utförts i enlighet med Länsstyrelsens beslut och generellt förfrågningsunderlag. I schakt från tidigare undersökningar på S:t Persgatan har både huslämningar och kulturlager hittats. Dessa schakt har dock alla varit betydligt djupare och det är möjligt att detta bidragit till att inget av antikvariskt värde påträffades vid denna undersökning.

Referenser

- Carlsson, M., Bergman, A., Bertheu, M., Gustafsson, S., Johansson, M., Jonsson, L. & Åkerhagen A. 2014. *På de rikas bord – en undersökning av lämningar från 1600- och 1700-talet i kvarteret gubben i Norrköping*. Arkeologisk undersökning. RAÄ S:t Johannes 96. Kvarteret Gubben 8. Norrköpings stad och kommun. Östergötlands län. Arkeologiskonsult rapport 2014:2486.
- Hållans, A-M. & Tagesson, G. 2003. I Tyskebacken. I: Karlsson, P. & Tagesson, G. (red.) *I Tyskebacken. Hus, människor och industri i stormaktstidens Norrköping*. Linköping.
- Karlsson, P. 2003. *Välbevarad medel- och stormaktstid i kvarteret Paraden*. Norrköpings stad och kommun. Östergötland. Arkeologisk förundersökning. UV Öst rapport 2003:52.
- Karlsson, P., Menander, H. & Heimdahl, J. 2006. *Kvarteret Konstantinopel. Omfattande profana medeltida lämningar i centrala Norrköping*. RAÄ 96. Norrköpings stad och kommun. Östergötland. UV Öst rapport 2006:9.
- Menander, H., 2001. *Bebyggelsepåminnelser från stormaktstid i S:t Persgatan*. S:t Persgatan 96. Kvarteret Diket. Norrköpings stad och kommun. Östergötland. UV Öst rapport 2001:12.

Tekniska och administrativa uppgifter

<i>Stiftelsen Kulturmiljövård projektnr:</i>	KM19017
<i>Länsstyrelsen dnr, beslutsdatum:</i>	431-11640-18, 2019-02-18
<i>Typ av undersökning:</i>	Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning
<i>Undersökningsperiod:</i>	6 mars 2019
<i>Personal:</i>	Duncan Alexander (projektledare) Fredric Wirbrand
<i>Landskap:</i>	Östergötland
<i>Län:</i>	Östergötland
<i>Kommun:</i>	Norrköping
<i>Socken:</i>	Norrköpings stad
<i>Fastighet:</i>	Gamla staden 1:2
<i>Fornlämning:</i>	S:t Johannes 96:1, stadslager
<i>Fastighetskarta:</i>	64F 9GS Borg
<i>Koordinatsystem:</i>	Sweref 99 TM
<i>Koordinater:</i>	X6494607/Y568994
<i>Höjdsystem:</i>	RH 2000
<i>Inmätningmetod:</i>	RTK-GPS
<i>Dokumentationshandlingar:</i>	Inga dokumentationshandlingar utöver denna rapport.
<i>Fynd:</i>	Inga fynd påträffades.

Bilaga 1. Schakttabell

Schakt	Längd (m)	Djup (m)	Area (m ²)	Topografiskt läge	Beskrivning	Anläggningar
1	1,6×1,1	1	1,8	Schakt i gata	Schakt för dagvattenbrunn. Enbart moderna utfyllnads- massor.	–
2	1,7×1,1	0,9	1,9	Schakt i gata	Schakt för dagvattenbrunn. Enbart moderna utfyllnads- massor.	–